

www.ketab.ir

سرشناسه : سبحانی نیا، محمد تقی، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور : سَر دلبری : پژوهشی پیرامون راه کارهای کسب محبوبیت / محمد تقی سبحانی نیا.

مشخصات نشر : قم : موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۱۱۲ ص.

ISBN: 978 - 964 - 493 - 704 - 0

وضعیت فهرست نویسی : فیا

عنوان دیگر : پژوهشی پیرامون راه کارهای کسب محبوبیت.

موضوع : روابط اجتماعی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع : روابط بین اشخاص -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده : موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر

رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۴س ۲/۱/۲۵۴ BP

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۵۲

شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۷۳۵۶۸

سردلبری

پژوهشی در بارهٔ الگوهای کسب محبوبیت

محدثی سجانی‌نیا

سبز دلبری

مولف: محمد تقی سبحانی نیا

ویراستار: حبیب پور رزاق

نمونه خوان: علی قریب، جمود سیاسی

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث

چاپ: اول / ۱۳۹۲

چاپخانه: دارالحدیث

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵، تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۲۳ / فاکس:

۳۷۱۸۵ / ۴۴۶۸ / ص.پ ۰۲۵

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۴۵ / فروشگاه

شماره «۲» (شهر ری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام درب شرقی ۷) تلفن:

۰۲۱ - ۵۵۹۵۲۸۶۲

فروشگاه شماره «۳» (مشهد مقدس، چهار راه شهدا، ضلع شمالی باغ نادری، مجتمع فرهنگی

تجاری گنجینه کتاب، طبقه هم کف: ۳ - ۲۲۴۰۰۶۲ - ۵۱۱

<http://darolhadith.ir>

darolhadith.20@gmail.com ISBN: 978 - 964 - 493 - 704 - 0

※ کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

درآمد	۹
اهمیت روابط بین فنون	۱۳
محبوبیت، کلید موفقیت در روابط اجتماعی	۱۵
ضرورت آگاهی از عوامل جاذبه‌آفرین	۱۶
انواع جذابیت‌ها	۲۰
فصل اول: جذابیت‌های ظاهری	۲۳
۱. پاکیزگی	۲۴
۲. آراستگی	۲۵
پاسخ یک پرسش	۲۹
۳. بوی خوش	۳۲
۴. زیبایی	۳۹
فصل دوم: مهارت‌های اخلاقی	۴۱
۱. فروتنی	۴۳
لزوم فروتنی در برابر هموعان از منظر متون دینی	۴۵
آثار فروتنی	۴۸

۵۰	 خوش گمانی	۲
۵۳	 گذشت	۳
۵۶	 بخشندگی	۴
۵۷	 دو نکته	
۵۹	 وفاداری	۵
۶۱	 بردباری	۶
۶۲	 مهربانی	۷
۶۴	 صاف	۸
۶۹	 فصل دوم: مهارت‌های رفتاری	
۶۹	 رابطه بین خلاقیت و ابتکار	
۷۰	 ۱. گشاده‌رویی	
۷۲	 ۲. آشکارا سلام کردن	
۷۴	 ۳. دست دادن (مصافحه)	
۷۶	 ۴. رعایت احترام هم‌نوعان	
۸۰	 ۵. خیرخواهی	
۸۲	 تأثیر خیرخواهی	
۸۴	 ۶. پیروی از خیرخواه	
۸۵	 مفهوم پیروی از فرد خیرخواه	
۸۶	 ۷. ابراز دوستی و محبت	
۸۷	 ۸. هدیه دادن	
۸۸	 آسیب‌شناسی اهدای هدیه	
۸۸	 الف. تحمیل در زمان	
۸۹	 ب. تحمیل به خاطر رخدادهای مبارک	

۸۹	ج. تحمیل در ارزشمندی هدیه.....
۹۰	راه کار مقابله با آسیب ها.....
۹۲	۹. قدردانی از نیکی دیگران.....
۹۴	روش های سپاس گذاری.....
۹۴	الف - تشکر زبانی.....
۹۵	ب - مقابله به مثل.....
۹۶	ج - صرف نعمت در محل مناسب.....
۹۶	د - اطاعت از ولی نعمت.....
۹۷	وانع قدردانی از خوبی های دیگران.....
۹۷	ک - عدم آگاهی به نیکی و احسان.....
۹۸	دو. نیکوکاری پندگی.....
۹۸	سه. کوچک انگاری احسان.....
۹۸	چهار. ضعف یا بیماری اخلاق.....
۱۰۰	۱۰. بی رغبتی نسبت به دارایی های دیگران.....
۱۰۱	فصل چهارم: برخی عوامل دیگر.....
۱۰۱	۱. ایمان و عمل صالح.....
۱۰۳	۲. همجواری.....
۱۰۶	۳. تناسب جان ها.....
۱۰۷	۴. خواست و اراده خدا.....
۱۱۱	فهرست منابع و مآخذ.....

درآمد

در این که انسان، موجودی اجتماعی است، تردیدی نیست. روشن است که انسان به صورت فردی قادر نیست که تمام نیازمندی‌های خود را به نحو مطلوب مرتفع سازد. او برای محققیت در زندگی‌اش باید بتواند با همنوعان خود رابطه‌ای حسنه برقرار کند و برای ایجاد همزیستی مسالمت‌آمیز با اطرافیان و برطرف کردن نیازهای گوناگونش از این طریق بکوشد. این امر موجب می‌شود که برقراری رابطه با همنوعان برای او از اهمیت به سزایی برخوردار باشد.

صاحب‌نظران، روابط انسان را به سه دسته «رابطه انسان با خود»، «رابطه انسان با خدا» و «رابطه انسان با مخلوقات» تقسیم می‌کنند. گاهی نیز رابطه انسان با مخلوقات، خود به دو دسته رابطه با همنوعان و رابطه با طبیعت تقسیم می‌شود. فارغ از این که هر یک از این انواع چهارگانه رابطه، در جای خود از اهمیت بالایی برخوردار است، با این حال، رابطه انسان با همنوعان در روابط اجتماعی او حرف اول را می‌زند. از این رو، «رابطه انسان با همنوعان» - که جزئی از رابطه او با مخلوقات به شمار می‌رود -،

از بیشترین اهمیت برخوردار است.

ما در این نوشتار، در صدد پرداختن به رابطهٔ انسان با هموعان و ارائهٔ راه‌کارهای درست برای برقراری ارتباط و ایجاد انس و الفت بیشتر با آنان و در پی آن، فراهم آوردن محیطی سالم‌تر و مبتنی بر پایهٔ آموزه‌های اخلاقی و دینی خواهیم بود. ضرورت این مهم، از آن روست که انسان، موجودی اجتماعی است و برای زندگی بهتر و رفع نیازمندی‌های مادی و معنوی بی‌پایانش به همراهی و همیاری هموعان خود نیازمند است. بنا بر این، انرا یک جامعه، به هر اندازه ارتباط صمیمانه‌تری با هم داشته باشند، از زندگی سرین‌تری برخوردار خواهند بود و نیازهای رفع نشدهٔ کمتری برایشان باقی خواهند ماند.

به نظر می‌رسد برای برقراری رابطهٔ صمیمی و دوستانه و تحکیم دوستی‌ها و استمراربخشی به آنها، چاره‌ای جز ایجاد مزیت نسبی در خود نخواهیم داشت. چیزی را که ما از آن به نفع خود یا «جذآبیت» تعبیر می‌کنیم، کلید موفقیت در برقراری رابطهٔ سالم و موفق دانسته‌ایم. توضیح آن که روابط بین فردی انسان‌ها را به دو دسته می‌توان تقسیم کرد:

بخش اول، روابط مقطعی و سطحی است. این نوع رابطه — که به سرعت پایان می‌یابد —، غالباً به منظور دریافت نوعی خدمت یا همکاری‌ای کوتاه‌مدت انجام می‌شود، و چون در ازای دریافت خدمت، معمولاً هزینهٔ آن پرداخت می‌شود، ایجاد رابطهٔ سالم، از حساسیت کمتری برخوردار است. در این نوع رابطه، آنچه مهم است برای یک طرف، دریافت خدمت و برای طرف دیگر، دریافت دستمزد است. گرچه در برقراری این نوع معاشرت

موفقیتی، رعایت آداب معاشرت متعارف و دست‌کم به صورت حداقلی ضروری است، اما به هر میزان که زمینه استمرار بیشتری برای تعامل فراهم باشد و به برقراری رابطه پایدار، اراده وجود داشته باشد، به همان میزان باید به اصول و قواعد اخلاقی و رفتاری، پایبندتر و از جاذبه‌های بین فردی بیشتری برخوردار بود.

بخش دوم، روابطی است که منقطع و مقطعی نیست و دوام و استمرار در آن مهم است. این رابطه حتی اگر انتفاع نیز در آن لحاظ شده باشد، به دلیل دوامش، تنها دریافت خدمت در آن رابطه، موضوعیت ندارد؛ بلکه غالباً امور دیگری نیز در برقراری رابطه تأثیرگذارند و در نظر گرفته می‌شوند. امور دیگری که انگیزه طرف مقابل را در ایجاد رابطه با او تشدید می‌کنند و موجب می‌شوند با همان تعداد افراد پیرامونی و یا به بیان دیگر، از میان رقبای فراوان، فرد برخوردار، جذابیت بیشتر و متنوع‌تر انتخاب شود و برقراری ارتباط پایدار با او تحقق یابد. این امور در حقیقت همان ویژگی‌های شخصی و شخصیتی است که موفقیت در برقراری رابطه پایدار را به دنبال خواهد داشت. این ویژگی‌ها همان جذابیت‌هایی هستند که برای دیگران، انگیزه‌آفرین‌اند و محبوبیت انسان را در جامعه به ارمغان می‌آورند.

نوشتار پیش رو، به دنبال ارائه راه‌کارهای به دست آوردن این جاذبه‌ها برای قرار گرفتن در کانون توجه هموعان و محبوبیت در نزد آنان است. ضمناً تلاش خواهد کرد راه‌کارهای موفقیت در برقراری رابطه پایدار از منظر آموزه‌های دینی را تبیین نماید. چیزی که می‌تواند در کامیابی بیشتر و در نتیجه، رضایت بیشتر از زندگی، نقش مؤثری ایفا کند و بر شیرینی و لذت زندگی بیفزاید. از این رو، موضوعاتی که در این پژوهش بدانها

پرداخته شده، عموماً کاربردی‌اند و همه آنها در زندگی روزمره به کار می‌آیند و به دلیل اتکا به ده‌ها متن دینی (بویژه احادیث معصومان علیهم‌السلام) بی‌گمان به کار بستن آنچه در این کتاب بیان شده، انسان را مشمول شفاعت پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قرار داده و با فقیهان و عالمان امت ایشان محشور خواهد کرد. در این موضوع، روایات متعددی از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به یادگار مانده‌اند که دلیل نگارنده بر این ادعاست. ایشان در حدیثی می‌فرماید:

مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنَ السُّنَّةِ، كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.^۱

هر کس از امت من چهل حدیث را از سنت من حفظ کند روز قیامت شفیع او خواهم بود.

همچنین در حدیث مشهور دیگری فرموده است:

مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِمَّا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَتِيبًا عَالِمًا.^۲

هر کس از امت من چهل حدیث از سنت من را که مردم در دین خود بدان نیازمندند را حفظ کند، خدا او را در قیامت به عنوان فقیهی دانشمند برمی‌انگیزد.

علامه مجلسی نیز در شرح این حدیث، معتقد است که برای حفظ احادیث معصومان علیهم‌السلام شکل‌های چندگانه‌ای وجود دارد: به خاطر سپردن، درباره آن اندیشه کردن، نوشتن.^۳ بنا بر این، با استناد به این روایات و نیز با توجه به این که عمل به احادیث، یکی از برترین راه‌های پاسداری از

۱. بحار الأنوار: ج ۲ ص ۱۵۴ ح ۴.

۲. همان: ح ۵.

۳. همان: ص ۱۵۷.

احادیث است، عمل به مجموعه پیام‌های برگرفته شده از احادیث این کتاب، ضمن ساماندهی به زندگی دنیوی و هموار ساختن راه سعادت و کامیابی در دنیا، سعادت اخروی را نیز به دنبال خواهد داشت.

اهمیت روابط بین فردی

براساس آموزه‌های اسلامی، پی‌ریزی جامعه‌ای مبتنی بر دین و اخلاق و محافظت از آن را با چیزی نمی‌توان هم‌وزن دانست. احکام بی‌شمار فقهی اجتماعی و فضیلت برخی عبادات اجتماعی و نیز ارزش بی‌حساب خدمت به خلق و مکانات بسیار سنگین بی‌توجهی به نیازهای هموعان و برادران دینی، گواه بر آن است که گامزن اجتماع و محافظت از وحدت آن جامعه و ایجاد انس و الفت میان آنان از اهمیت وصف‌ناپذیری برخوردار است. برای مثال از در نظر گرفتن پاداش بسیار فراوان و متنوع برای خدمت به هموعان و دستگیری از برادران دینی هر اندازه که یک سو، و مجازات سنگین بی‌توجهی به نیاز هموعان از سوی دیگر، گواهی خوبی برای اهمیت والای ایجاد اجتماعی سالم و مبتنی بر تعاملات اسلامی و اسلامی است. در آموزه‌های دینی می‌بینیم که محبوب‌ترین بنده خدا کسی است که خدمت بیشتری به بندگان او داشته باشد.

همچنین شاد کردن مردم، پس از ایمان به خدا برترین اعمال دانسته شده است. برای خدمت به مردم و دستگیری آنان، ارزشی همچون بخشش ده گناه و ثبت ده ثواب و ارتقای ده درجه در بهشت^۱ و زیارت

۱. امام صادق (ع): گام برداشتن انسان در راه برطرف کردن یک حاجت از برادر مؤمنش باعث می‌شود که برای او ده حسنه نوشته شود و ده گناه از نامه اعمال او پاک شود و ده درجه بر درجات او افزوده گردد (الکافی: ج ۲ ص ۱۹۶ ح ۱).

حجّ و عمره^۱ و برای بی توجهی به نیاز هموعان در جامعه، مجازات‌هایی همچون جلب دشمنی خدا،^۲ ابتلا به خواری و ذلت در دنیا،^۳ زوال نعمت^۴ و قطع ولایت و سرپرستی یا دوستی خدا،^۵ حاکی از آن است که ایجاد یک جامعه سالم و متخلّق به اخلاق الهی، از اهمیت فراتر از تصوّر برخوردار است. لذا امام علی علیه السلام به مالک اشتر سفارش می‌کند که قلب خود را نسبت به ملت خود مملو از مهر و محبت و لطف کن و نسبت به آنان همچون برادران درنده‌ای مباش که خوردن آنان را غنیمت شماری؛ زیرا آنها دو گروه پس نیستند: یا برادران دینی تو آند و یا انسان‌هایی نظیر تو.^۶

به نظر می‌رسد عامل مطلوب بین افراد جامعه‌ای که از آموزه‌های اخلاقی و دینی شکل گرفته باشد، منافع بی‌شماری را نصیب جامعه می‌کند که از جمله آنها ایجاد امنیت اجتماعی و از بین رفتن قصد پلید دشمنان در ضربه زدن به آن جامعه، و نیز دعوتی عملی و اثیرگذار از امت‌های غیر مسلمان برای پیوستن به دین مبین اسلام است و این حکمت

۱. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس حاجتی از برادر مسلمانش را برآورده کند، برای او اجری مانند اجر کسی که حجّ و عمره به جای آورده، خواهد بود (جامع‌الصغیر: ج ۲ ص ۶۳۷ ح ۸۹۶۰).

۲. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: کسی را که به تو امید بسته، ناامید مکن؛ زیرا در آن صورت خدا تو را دشمن خواهد داشت و با تو دشمنی خواهد کرد (الأمالی، طوسی: ص ۲۹۹ ح ۴۸۹).

۳. هیچ کس دست رد به سینه دیگری نمی‌زند مگر آن که سربلندی در پشت سر او و خواری در مقابل روی او قرار می‌گیرد (شرح نهج البلاغه: ج ۲۰ ص ۳۹۰ ح ۳۱۱).

۴. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ نعمت خدا بر بنده‌ای بزرگ نمی‌شود مگر آن که کمک به مردمان در نظر او بزرگ گردد. پس هر کس کمک کردن به مردم را بر عهده نگیرد، نعمت خود را در معرض نابودی قرار داده است (تاریخ بغداد: ج ۵ ص ۳۹۰ ح ۲۹۴۲).

۵. امام کاظم علیه السلام: هر کس برادرش را که به او پناه آورده، پناه ندهد، در حالی که به کمک کردن به او توانمند است، رشته دوستی او با خدای عزوجل بریده می‌شود (الکافی: ج ۲ ص ۳۶۷ ح ۴).

۶. شرح نهج البلاغه: ج ۳ ص ۸۴.

سفارش‌های مکرر و مؤکد به برقراری رابطه صمیمی و انسانی مؤمنان با یکدیگر است.

محبوبیت، کلید موفقیت در روابط اجتماعی

روان‌شناسان اجتماعی، عوامل سازنده احساس مثبت یا منفی نسبت به دیگران را جاذبه بین فردی می‌نامند.^۱ یعنی به هر میزان از جاذبه‌های بیشتری برخوردار باشد، درجه احساس‌های مثبت دیگران نسبت به او افزایش می‌یابد و از میزان محبوبیت بالاتری برخوردار خواهد بود. محبوبیت، یکی از خواسته‌های فطری آدمی است که در راستای رفع نیازها و افزایش لذت از زندگی به آن توجه می‌شود. هر انسانی، خواستار آن است که دیگران دوستش بدارند و مثبت‌ترین برقراری ارتباط صمیمانه با او باشند و هیچ گاه برای رفع مشکلات و نیازهایی که به تنهایی از برطرف کردن آنها ناتوان است، تنهایی نگذارند.

اغلب انسان‌ها معمولاً مشکل تنهایی خود را از نایب دانستن می‌دانند و همواره اطرافیان را به کم‌لطفی نسبت به خود متهم می‌کنند. این امر، باعث شده است که عیوب اطرافیان به خوبی برایشان آشکار و قابل شمارش باشد؛ اما آن گاه که از آنان در باره اشکالات خودشان سؤال می‌شود، پاسخ روشنی دریافت نمی‌شود و خود را از هرگونه خطا و اقدام دافعه‌برانگیزی مبری می‌دانند؛ اما به نظر می‌رسد که مشکل اصلی، از ناحیه رفتار خود فرد، ناشی می‌شود و در حقیقت، نخستین گامی که لازم است برای رهایی از تنهایی برداشته شود، ایجاد مزیت‌های نسبی یا جاذبه‌هایی در وجود

۱. سایت «دانش‌نامه آزاد ویکی‌پدیا»، واژه «جاذبه‌های بین فردی».

خویش است؛ جاذبه‌هایی که با آن بتوان احساس مثبت دیگران را به خود افزایش داد و در برقراری روابط اجتماعی، موفقیت بیشتری کسب کرد. بدیهی است که نتیجه فقدان جاذبه، این است که احساس مثبت در دیگران ایجاد نمی‌شود و انگیزه برقراری ارتباط تحقق نمی‌یابد. این امر اگر با دافعه نیز همراه باشد، از تنهایی و انزوای فرد، گریزی نیست. در این صورت است که حتی اگر فرد در خانواده و یا جامعه‌ای شلوغ زندگی کند، باز هم احساس تنهایی، همدم همیشگی او خواهد بود.

ضرورت آگاهی از عوامل جاذبه‌آفرین

شاید اهمیت عوامل جاذبه‌آفرین و ضرورت آگاهی از آنها با کمی تأمل، اجمالاً مورد تأیید و تصدیق همان قرار گیرد؛ اما به نظر می‌رسد که بیان فواید جاذبه‌های بین فردی، اهمیت این جاذبه‌ها را نمایان‌تر و ضرورت ایجاد آن را در خود آشکارتر می‌سازد. البته آگاهی از گونه‌ها و مصادیق جاذبه‌ها بر اساس آنچه در منابع دینی به آن تصریح شده، دم فایده‌آسایی به دنبال خواهد داشت:

یک. باعث می‌شود انسان، آن عوامل جاذبه‌آفرین را در خود ایجاد یا

تقویت کند؛

دو. به ما کمک خواهد کرد تا بهترین افراد را برای دوستی خود برگزینیم و از رابطه با آنهایی که فاقد صفات برتر و جاذبه‌های بین فردی هستند، پرهیز کنیم.

برای این که بیشتر به اهمیت ایجاد عوامل جاذبه‌آفرین در خود پی ببریم، شناسایی نیازهای خود - که معمولاً از طریق برقراری ارتباط پایدار و

بر مبنای مودّت و محبّت برطرف می‌شود - راه‌گشاست؛ نیازهایی که آنها را می‌توان در سه بخش دسته‌بندی کرد:

۱. **نیازهای مادی:** از ملموس‌ترین نیازهای انسان، نیازهای مادی اوست. این دسته از نیازها - که بسیار هم گوناگون‌اند - زودتر خود را نمایان می‌سازند و زندگی اغلب انسان‌ها را سریع‌تر تحت تأثیر خود قرار می‌دهند. چه بسیار انسان‌هایی که این نیازها را سرلوحه همه نیازهای خود می‌دانند و تلاششان را برای مرتفع ساختن آن، مصروف می‌دارند. شاید بتوان برای اهمیت این نوع نیاز، به برخی متون دینی نیز اشاره کرد. روایاتی چون حدیث شریف نبی ﷺ می‌فرماید: «نزدیک است که سرانجام، فقر به کفر ختم شود»،^۱ نمایندگی خوبی برای این باور خواهد بود.

۲. **نیازهای معنوی:** بهره‌مندی از نظریات مشورتی، تجارب و خیرخواهی‌های هموعان، نیاز به دعا و غیره نفعات آنان از جمله نیازهای معنوی‌ای است که به واسطه برقراری ارتباط پایدار و صمیمی می‌توان به آنها دست یافت. این دسته از نیازها شاید همانند نیازهای دسته نخست، برجسته و حیاتی به نظر نرسند؛ اما بی‌شک می‌توانند در موفقیت و کامیابی‌های آدمی، نقش مهم‌تری را نسبت به دسته نخست ایفا کنند؛ زیرا دستگیری فکری، موجب رشد و بالندگی می‌شود و در نتیجه، انسان، ارزشمندتر به شمار خواهد آمد. علاوه بر آن، انسان، با داشتن ویژگی‌هایی چون: کرامت و عزت نفس، سازگاری بیشتری با دیگران خواهد داشت.

۳. **نیازهای عاطفی و احساسی:** این دسته از نیازها نیز یکی دیگر از

۱. كَاذِبٌ الْفَقْرُ اَنْ يَكُونَ كُفْرًا (الکافی: ج ۲ ص ۳۰۷ ح ۴).

انواع نیازهای آدمی است. نیاز به کسب محبوبیت در جامعه و رهایی از تنهایی، از جمله این نیازها به شمار می‌آیند.

لزوم برقراری ارتباط پایدار با هموعان، از منظر پیشوایان دینی نیز مورد توجه قرار گرفته است. امام صادق علیه السلام نیاز انسان به داشتن دوست و نیز منافع دنیوی و اخروی دوستان را گوشزد می‌کند و می‌فرماید:

أَكْثِرُوا مِنَ الْأَصْدِقَاءِ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّهُمْ يَنْفَعُونَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، أَمَّا الدُّنْيَا فَحَوَائِجُ يَقُومُونَ بِهَا، وَأَمَّا الْآخِرَةُ فَإِنَّ أَهْلَ جَهَنَّمَ قَالُوا: «فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ»^۱

در دنیا، دوستان بسیاری انتخاب کنید؛ زیرا آنها در دنیا و آخرت به شما نفع می‌رسانند؛ اما نفع دنیوی، نیازهایی است که آنها بر طرف می‌کنند، و [نشانه] نفع اخروی آنها این است که اهل جحیم می‌گویند [افسوس] که ما شفاعت کننده و دوست و صمیمی نداریم!

ناتوانی انسان در برقراری ارتباط پایدار با هموعان، نتیجه‌ای جز تنهایی، به بار نخواهد آورد. تنهایی - که معلول ناتوانی در برقراری ارتباط و آن نیز معلول نداشتن جذابیت است -، آدمی را به بلایای فراوان روانی و رفتاری، دچار می‌سازد. از جمله این ابتلائات می‌توان به: خجالتی بودن، کمرویی، انزواطلبی، عزت نفس پایین و اعتماد به نفس ضعیف، از دست دادن فرصت‌ها و سرانجام، فقر، اشاره کرد. از سوی دیگر، وجود عوامل جاذبه‌آفرین به دارنده آن، اعتماد به نفس بالا و عزت نفس و نشاط هدیه می‌کند و اینها به او کمک می‌کند که نیازمندی‌های خود را راحت‌تر برطرف سازد و

۱. مصادقة الاخوان: ص ۴۶ ح ۱.

کامیابی و در نتیجه، شادکامی بیشتری از زندگی خود داشته باشد. بدیهی است که برطرف شدن نیازهای گونه‌گون، از فواید عمل به راه‌کارهای برقراری ارتباط پایدار خواهد بود.

نتیجه آن که، فواید فراوان برخورداری از جذابیت‌ها از یک سو و بلايا و آفات فراوان فقدان این جاذبه‌ها از سویی دیگر، اهمیت و نیز ضرورت بهره‌مندی از آنها را به خوبی نمایان می‌سازد و هر انسان خردمندی را به سوی تحصیل آن جاذبه‌ها سوق می‌دهد و عزمش را برای دستیابی به آن، جزم می‌کند.

روشن است که برای دستیابی به فواید برخورداری از جاذبه‌ها، فراگیری مهارت‌های مربوط به هر یک از آن جاذبه‌ها، آگاهی از مهارت‌ها و چگونگی به کار بستن آنها ضروری است. برای مثال، فرد فاقد مهارت اجتماعی باید در باره فعالیت‌های ویژه‌ای همچون شیوه سخن آغاز کردن، نشان دادن علاقه خود به دیگری، احترام گذاشتن به همنوعان و بسیاری امور دیگر - که در ادامه به آنها اشاره خواهیم کرد - آموزش ببیند و آنها را در عمل، تمرین کند تا به ملکات نفسانی تبدیل شود.

نتیجه آن که شناخت جاذبه‌ها، آگاهی از چگونگی تحصیل آن جاذبه‌ها و تمرین عملی برای هر یک از آنها به منظور فراگیری آن مهارت‌ها، اقداماتی است که برای بهره‌مندی از آثار و فواید بسیارش ضروری است. این نگاشته، بیشتر به بیان عوامل جاذبه‌آفرین اهتمام ورزیده است؛ گرچه راه تحصیل بیشتر این مهارت‌های رفتاری، چندان دشوار نیست و تنها با کمی همت و پشتکار و تمرین مستمر می‌توان آن مهارت‌ها را به دست آورد.

در پایان، لازم است اشاره شود که ما در این پژوهش، در صدد تبیین جاذبه‌های عمومی با رویکردی کلی هستیم. اگر با نگاه دقیق‌تر به اقدامات جاذبه‌آفرینی که کلیدهای ارتباطی به شمار می‌آیند، بنگریم، خواهیم دید که برخی جاذبه‌ها - که در نگاه کلی جاذبه به‌شمار می‌روند - ممکن است برای گروهی خاص جاذبه به شمار نیایند و یا از نظر شرعی و اخلاقی، تحصیل آنها جایز نباشد، و یا برخورداری از آنها برای گروهی دیگر در اولویت نباشد. از این رو برای گروه‌ها و اصناف خاص (مانند: جوانان، بانوان و کنسولان)، برخی اقدامات جاذبه‌آفرین، متفاوت‌اند و اولویت‌ها تغییر می‌کنند. لذا جهت تبیین جاذبه‌های ارتباطی برای صنوف و افراد خاص، نیازمند پژوهشی مستقل است، در این اثر، تنها به رویکرد عمومی آن بسنده می‌کنیم.

انواع جذابیت‌ها^۱

برخی از روان‌شناسان اجتماعی دریافته‌اند که سه عامل مهم در جاذبه بین فردی وجود دارد. این عوامل، عبارت‌اند از: جذابیت جسمانی، مجاورت و مشابهت. آنان بر این باورند که جذابیت جسمانی و مجاورت در مراحل آغازین رابطه، تعیین‌کننده‌تر‌اند، مشابهت، تنها عامل بسیار مهم در حفظ یک رابطه درازمدت و استمرار بخشیدن به آن رابطه است.^۲

به نظر می‌رسد بر اساس آموزه‌های دین مبین اسلام، عوامل این جاذبه‌ها، بیش از سه عامل یاد شده‌اند. عواملی که می‌توان در ایجاد و

1. interpersonal attraction

۲. سایت «دانش‌نامه آزاد ویکی‌پدیا»، واژه «جاذبه‌های بین فردی».

تقویت جاذبه‌های بین فردی از متون دینی استخراج نمود، عبارت‌اند:

- جذآبیت‌های ظاهری؛

- مهارت‌های اخلاقی؛

- مهارت‌های رفتاری؛

- همجواری؛

- ایمان و عمل صالح؛

- تناسبِ جان‌ها؛

- خوابت و ارادهٔ خدا.

البته عوامل تأثیرگذار در جاذبه‌ها از منظری دیگر، به دو بخش «عوامل افزایش‌دهنده» و «عوامل کاهش‌دهنده» قابل تقسیم است. اما از آنجا که فقدان عوامل مؤثر در افزایش جاذبه‌ها، خود، نقش دافعه را ایفا می‌کند، از عوامل کاهش‌دهندهٔ جاذبه‌ها به شمار می‌آید. بر مبنای عوامل ایجادکنندهٔ جذآبیت‌ها، برای دستیابی به آن جاذبه‌ها و رهایی از عوامل کاهش‌دهندهٔ جذآبیت، کافی است. پس آگاهی به عوامل جاذبه‌آفرین در حقیقت، آغاز با عوامل دافعه‌آفرین نیز خواهد بود.

کتاب حاضر، در چهار فصل تدوین شده است. فصل نخست، به بیان جذآبیت‌های ظاهری اختصاص دارد. در فصل دوم، مهارت‌های اخلاقی تبیین شده است. در فصل سوم، مهارت‌های رفتاری جاذبه‌آفرین، از نظر خوانندگان محترم خواهد گذشت. و سرانجام در فصل چهارم، چهار عامل دیگر - که در سطور پیشین یاد شد - به بحث گذاشته شده‌اند.